

FRANCESCO ROBBA

DR. ANTON VODNIK

Arhivalna studija.

Francisco Robba se je rodil okrog l. 1698.¹ na Beneškem.² Studiral je v Italiji, najbolj verjetno v Benetkah, kiparstvo in arhitekturo,³ odkoder ga je vodila pot v Ljubljano, ki je imela v tem času najtesnejše kulturno - umetnostne stike z njegovo domovino. V Ljubljano je prišel najkasneje l. 1721. in sicer v delavnico kamnoseškega mojstra Luke Misleja, pri katerem sta bila v približno istem času zaposlena še dva druga njegova rojaka, Angelo Pozzo in Jakob Contieri, oba iz Padove.⁴

Ze l. 1722. je postal Robba Mislejev zet; 16. febr. je stopil v zakon z njegovo hčerjo Terezijo. Poročil ju je vikar Irlich; za priči sta bila Janez Ju-

¹ ZUZ, 1922, p. 126.

² Podpis Ven. (= Venetus) na velikem oltarju pri sv. Jakobu.

³ G. P. (Gemeiner Statt Laybach Gerichts Protocoll) 1745.

⁴ ZUZ, 1925, p. 20—24.

Sv. Janez Nepomuk, sedaj pred cerkvijo sv. Florijana v Ljubljani

rij Markovič in Jernej Galinger. Z njo je živel v zakonu dobrih devet let. Soproga mu je umrla 18. oktobra 1731, stara šele 30 let. (Krščena je bila 1. apr. 1701. Botra sta ji bila Gašper Franchi in Marija Troschin.) Iz tega zakona je bilo več otrok, ki pa so drug za drugim pomrli. Frančišek je umrl 12. maja 1728, star 5 let, Hermagora 12. maja 1730 v tretjem letu, Frančišek Borgia Luka pa je bil star šele 11 dni, ko mu je umrla mati.⁵

Iz najzgodnejšega časa vemo o njegovem udeleževanju v kiparski stroki samo to, da je l. 1724. izdelal figuralni okras na oltarju sv. Ane pri sv. Jakobu v Ljubljani.

V mestnih davčnih knjigah ljubljanskih je Robba od l. 1724. do 1729. vpisan med gostači. Davka so mu odmerili l. 1726. 8 gld. 10 kr.⁶ Leta 1728. je prosil magistrat za odpis davka za l. 1724., 1725. in 1726. v znesku 18 gld. 45 kr., a mu je bila prošnja odklonjena.⁷ L. 1727. je plačeval davka 6 gld., l. 1731. 15 gld. 53 kr. 1 vinar, l. 1740. 4 gld., l. 1751. pa 10 gld. 53 kr. 1 vin.⁸

L. 1727. je umrl Robbov tast Luka Mislej in sicer ne konec istega leta, kakor poroča Wallner,⁹ zakaj že 18. aprila t. l. so kamnoseški mojstri v Ljubljani tožili Robbo kot Mislejevega oskrbnika, da naj jih pri sodni razpravi dne 28. aprila razreši vsake odgovornosti glede terjatve v znesku 40 gld., ki jo imata nasproti njim neki Podrekar in njegova žena, ker bodo sicer morebitno proti njim naperjeno rabsodbo prenesli nanj.¹⁰ Navzdol pa je meja Mislejeve smrti 17. dec. 1726, ko je prejel na račun velikega oltarja v bivši avguštinski cerkvi v Ljubljani, katerega delo je bil prevzel, prvi obrok v znesku 1000 gld.¹¹

Po Mislejevi smrti je namreč postal Robba oskrbnik njegove zapuščine, lastnik njegovega

⁵ DS, 1902, p. 677.

⁶ DS, 1902, p. 677.

⁷ G. P., 1728, p. 14.

⁸ DS, 1902, p. 677; G. P. 1728, p. 58; G. P. 1740, p. 70.

⁹ Mitteilungen des Musealvereines für Krain 1890, p. 127.

¹⁰ G. P. 1727, p. 14—15.

¹¹ G. P. 1728, p. 36—38; 40—43; 44—47.

imetja in naslednik v obrti. S tem, da se je poročil z njegovo hčerjo, pa je dobil pravico do meščanstva.¹²

Že l. 1727. je prejel Robba več naročil, katera je vsa tudi izvršil.

Od l. 1720. dalje se je gradila na Kranjskem Dunajska cesta. L. 1724. so dovršili savski most pri Črnučah. V spomin na to so l. 1727. postavili kapelico sv. Janeza Nepomuka na levem savskem bregu. Kiparska dela v tej kapelici je izvršil Robba. Kapelica je stala 2324 gld. 47 kr. Stroške je pokrtil kranjski domestikalni zaklad, ki bi moral poslej skrbeti za vzdrževanje.¹³

Dne 20. aprila istega leta pa je napravil pogodbo za prvo večje samostojno in pomembnejše delo — za oltar sv. Ignacija v cerkvi sv. Katarine v Zagrebu, z rektorjem jezuitskega kolegija v Ljubljani, Petrom Buzzijem, ki je podpisal pogodbo v imenu zagrebškega jezuitskega kolegija, čigaver je bila cerkev sv. Katarine.¹⁴

V pogodbi se Robba obvezuje med drugim 1. da bo na svoje stroške postavil oltar s tabernakljem, tlakom v kapeli sv. Ignacija, kamenito nagrobno ploščo sredi tlaka, z balustrado, ki bo imela železna, s cvetjem okrašena vrata, sploh vse po priloženem načrtu, iz dobrega, trdnega, lepo pisanega marmorja — razen oltarne slike — držeč se določenih mer in proporcij glede na velikost kapele.

2. da bo lastnoročno izklesal kipe sv. Trojice, sv. Frančiška Ksaverskega in sv. Frančiška Regisa, angela, ki nosita večji ščit z Jezusovim imenom, manjši ščit za grb darovatelja, angelske glavice na različnih mestih — in sicer iz kararskega marmorja, kakor tudi vse ostale bele dele (kapitele in baze stebrov in pilastrov). Marmor mora biti svetel in kolikor mogoče brez marog, posebno pri kipih, ki se bodo morali upodobiti v dejanju in zadržanju, kot ga bo odredil ljubljanski rektor.

3. da bo napravil dva večja okrogla stebra iz celega, lepo pisanega in barvnega afrikanskega marmorja, dva polstebra na skrajnih oglih oltarja pa iz lepo pisanega kranjskega marmorja. Štirje pilastri za kipe svetnikov in okvir za oltarno podobo bodo iz rdečega francoskega marmorja. Drugi deli bodo iz žoltega veronskega, rdečega francoskega, afrikanskega, črnega in kranjskega marmorja — po načrtu.

4. da bo napravil tabernakelj s podstavkom in kupolo, z dvema angelskima glavicama na vrhu, kamor se ima postavljati križ in izpostavljeni sv. R. T. Na venčni zidec pride kip M. B., na obeh straneh pa dva angela v molitvi. Tabernakelj bo imel štiri ovite stebriče iz rdečega francoskega marmorja, niše in dvoje volut iz žoltega veronskega marmorja ter štiri anjele na obeh straneh. Ves tabernakelj bo iz finega marmorja.

Oltar sv. Ignacija v cerkvi sv. Katarine v Zagrebu

¹² Vrhovec, Ljubljanski meščanje, p. 1.

¹³ Blätter aus Krain, 1864, p. 174 sl.; DS, 1902, p. 678.

¹⁴ Dr. V. Hoffiller, Vjesnik hrv. arheol. društva, XIV, 1915—1919, p. 207—211.

Sv. Frančišek Ksav. v cerkvi sv. Katarine v Zagrebu

5. da bo napravil na svoje stroške presv. Ime Jezusovo z žarki, prav tako žarke nad vsemi tremi osebnimi sv. Trojice, nad sv. Frančiškom Ks. in sv. Frančiškom Regisom, dalje nad blaženo devico Marijo in otrokom — vse iz dobro pozlačenega bakra.

6. da bo dokončal oltar približno v roku enega leta in ga pripeljal iz Ljubljane do brega Save, približno eno uro oddaljenega od Zagreba, kjer se običajno iztovarja blago za Zagreb — vse na svoje stroške.

7. da bo osebno postavil oltar v cerkvi zagrebškega kolegija in da bo nadzoroval delo, dokler ne bo oltar dovršen.

Nasprotno se obvezuje rektor zagrebškega jezuitskega kolegija p. Giacomo Pettinati, da bo izplačal Robbi za vsa omenjena dela 2000 renskih gld., da bo iztovoril ves oltar s splavov na suho, ga pripeljal s svojimi vozovi in volmi do zagrebškega kolegija, da bo dal potrebni material, plačal zidarska dela in delavce, ki so potrebni pri postavljanju, tudi da bo preskrbel Robbi in enemu njegovemu pomočniku stanovanje in hrano, dokler ne bo delo končano.¹⁵

Ko so bile med l. 1721.—1726. že vse kapele v cerkvi sv. Katarine okrašene, je preostala samo še prva na levi strani (kapela sv. Ignacija). Za to je nadškof ostrogonski in knez-primas ogrski Mirko Esterhazy, čigar grb stoji na vrhu oltarja, daroval večjo vsoto, tako da je bilo mogoče v to kapelo postaviti kameniti oltar, medtem ko so v ostalih kapelah leseni.¹⁶

Robba se je bil obvezal, da bo napravil oltar približno v enem letu. Na vsak način je bil oltar postavljen do 17. dec. 1729, ko je jezuitski rektor Frančišek Ks. Barci pisal nadškofu Esterhazyju v Ostrogon pismo, v katerem izraža svoje in vsega kolegija zadovoljstvo nad tem, da je dobila cerkev nov oltar, krasen po obliki in izvedbi, ki ga vse občuduje in hvali. Takega spomenika da kraljevina Hrvatska še ni videla. Zagrebški kapitelj da je bil tako navdušen zaradi njega, da je pri istem umetniku naročil še štiri nove marmornate oltarje za stolno cerkev sv. Štefana.¹⁷ Da bi bil oltar dograjen že do 2. jan. 1729, ko je Robba z rektorjem Frančiškom Ks. Barci-jem sklepal novo pogodbo za oltar v kapeli D. M. Loretanske iste cerkve, kakor meni Viktor Hoffiller,¹⁸ se mi ne zdi verjetno, ker bi sicer rektor nadškofa-dobrotnika gotovo že prej obvestil o tem.

Istega leta — 1727. — je zagrebški kapitelj, spodbujen najbrž po zgledu jezuitskega kolegija, sklenil 11. dec. z Robbo pogodbo glede dveh oltarjev sv. Katarine in sv. Barbare za stolno cerkev. Pogodbo sta podpisala Matija Mužinić, kanonik stolne cerkve, in Andrej Grličić, upravitelj ško-

¹⁵ Dr. V. Hoffiller, l. c., p. 207—208; Ogrski državni arhiv. Acta colleg. S. I. Zagrab - irreg. VII. n. 287.

¹⁶ l. c., p. 211—212.

¹⁷ Jahrbuch der k. k. Zentral-Kommission. N. F., III. Bd., II. Teil. Wien 1905, p. 230; Škofijski arhiv v Ostrogonu.

¹⁸ Hoffiller, l. c., p. 217.

fijskih posestev — ustanovnika obeh oltarjev. Robba na pogodbi ni podpisan, marveč je samo omenjen kot »sculptor et architectus, alias civis Labacensis«.

Oba oltarja naj bi bila iz marmorja po priloženem načrtu in oba povsem enaka. Na oltarju sv. Katarine naj bi stali: na desni sv. Frančišek Saleški, na levi sv. Filip Nerij, zgoraj apostol sv. Andrej — patron ustanovnika tega oltarja, Andreja Grličića. Na oltarju sv. Barbare pa naj bi stali: na desni sv. Bartol, na levi sv. Štefan, zgoraj apostol sv. Matija — patron drugega ustanovnika, Matije Mužinića. Oltarne podobe bodo izdelane iz kamna in sicer v reliefu. Oltar sv. Katarine mora pripeljati Robba do Kraljevega broda do Velike noči l. 1729., oltar sv. Barbare pa 8 mesecev kasneje. Ustanovnika pa se obvezeta, da bosta oltar prepeljala do cerkve, preskrbela potrebni material, ostala dela in delavce razen zidarjev preskrbi Robba sam. Za vsak oltar prejme Robba od ustanovnikov 1600 gld., po 100 gld. naprej.¹⁹

Po pogodbi bi se torej morala oltarja postaviti že l. 1729. Vendar se Robba ni držal termina. Na pogodbi je zabeleženo, da je 4. sept. 1730 prejel na račun oltarja sv. Katarine 500 gld., 24. jan. 1731, »dum perfecisset aram S. Catharinae« pa zopet 500 gld. Grličić je ostal Robbi za ta oltar dolžan še 300 gld., katere mu je izplačal 30. marca 1746 varuh stolnice Štefan Putz (opazka na pogodbi). O izplačevanju na račun oltarja sv. Barbare ni v pogodbi ničesar omenjenega. Tkalčič meni, da je bil postavljen okrog l. 1733.,²⁰ vendar nima za to nobenega dokaza.

Na podlagi mestnih sodnih zapisnikov v Ljubljani pa je razvidno, da oltar sv. Barbare ni bil dograjen pred l. 1739. L. 1734., 18. junija, je namreč Matija Jelouschek kot pooblaščenec Jurija Dumbovića in Jurija Plepelića, izvrševateljev oporoke Matije Mužinića, prvič tožil Robbo pri mestnem sodišču v Ljubljani zaradi oltarja sv. Barbare, katerega ustanovnik je bil Mužinić, in sv. Katarine, katerega ustanovnik je bil Grličić, ki bi ju po pogodbi z dne 11. dec. 1727 moral zgraditi in postaviti ter pripeljati do Kraljevega broda, enega — oltar sv. Katarine — do Velike noči l. 1729., drugega — oltar sv. Barbare — pa osem mesecev kasneje.²¹ Dne 10. febr. 1736 je tožil drugič.²² 22. febr. 1737 pa tretjič.²³ Pri sodni obravnavi z

Sv. Frančišek Regis v cerkvi sv. Katarine v Zagrebu

dne 10. jan. 1738 je bil Robba zamudno obsojen, ker se ni udeležil razprave.²⁴ Dne 27. junija 1754 je tožil Robbo Tomaž Igljč, zvonar v Zagrebu, pri mestnem sodišču v Ljubljani za dolg 150 gld. s 50/0 obrestmi na podlagi zadolžnice od 1. novembra 1739²⁵ — iz česar sklepam, da se je Robba 1739 mudil v Zagrebu, bržkone z namenom, da dovrši, oziroma postavi omenjeni oltar sv. Barbare, med-

¹⁹ I. c., p. 220—221. Kapiteljski arhiv v Zagrebu, Acta ant. fasc. 101, n. 51.

²⁰ Hoffiller, I. c., p. 222.

²¹ G. P. 1734, p. 169—170.

²² I. c. 1736, p. 136.

²³ I. c. 1737, p. 140.

²⁴ I. c. 1738, p. 152—153.

²⁵ I. c. 1754, p. 216.

Sv. Štefan, sedaj v župni cerkvi
v Varaždinskih Toplicah

tem ko je neka druga dela, ki jih je imel tamkaj izvršiti, odložil na poznejši čas.²⁶

Po Mislejevi smrti je postal Robba, kakor rečeno, oskrbnik njegove zapuščine. Januarja l. 1728. prosi kamnosek Frančišek Grobnik mestno sodišče, da se mu plača cenitev Mislejeve zapuščine v obdelanem in neobdelanem marmorju ter

orodju, za katero je porabil 6 dni. Sodišče določi znesek 9 gld., katerega naj izplača Robba.²⁷ Nato poroča Robba, da se je pri cenitvi Mislejevega marmorja napravila pri štetju napaka in da se je vrednost nekega predmeta zaračunala dvakrat namesto enkrat, radi česar on lahko trpi škodo. Prosi za par komisarjev, in sicer za Bartolomeja Zewulla in Ambroža Kappusa, da cenitev revidirata. Magistrat določi za komisarja oba predlaganca.²⁸

Januarja istega leta se je pričela pravda zaradi Mislejeve zapuščine med Robbo kot oskrbnikom, njegovo ženo Terezijo in Mislejevim sinom Jurijem na eni, in Mislejevo vdovo na drugi strani. Ana, rojena Werdnikh, je bila druga Mislejeva žena, Jurij in Terezija pa sta bila iz prvega Mislejevega zakona s Heleno Shefertnikh.

Robba je 24. jan. vložil proti Mislejevi vdovi tožbo, ker da je v seznamu Mislejevega inventarja nekatere predmete zatajila. Sodišče določi narok za 15. marec. Narok 26. jan. za sodno zaprisego tega seznama pa se prekliče.²⁹

Dne 21. jun. je bila namreč Ana vdova Mislej vložila pri sodišču seznam onih predmetov, katere si je »iz ženske slabosti« prisvojila in jih ni sprejela v možev inventar, s prošnjo, naj se določi narok za zaprisego. Sodišče je določilo 26. febr.³⁰ 10. marca sta prosila Jurij Mislej in Terezija Robba sodišče, da se določi obnovitveni narok zaradi predmetov, ki jih dedujeta po svoji materi Heleni, in ki si jih je Ana vdova Mislej proti njuni volji prisvojila in ki naj jih izroči njima. Sodišče določi narok 15. marca.³¹ Istega dne je prosil Robba sodišče za narok glede seznama zatajenih in pridržanih predmetov, ki mu ga je sporočila nasprotna stranka. Sodišče določi narok 10. aprila.³² 24. marca sta prosila Jurij Mislej in Terezija Robba sodišče za obnovitveni narok v isti zadevi. Sodišče določi 19. april.³³ Pri sodni razpravi dne 19. aprila skuša Robba predložiti seznam Mislejeve vdove ovreči, češ, da v njem niso navedene vrste denarja, in predlaga, naj se napravi nov, v katerem bo to upoštevano. Ana Mislej ugovarja, da ni dolžna prijaviti vrst denarja; ostaja pri seznamu, katerega je naznanila in ga bo pod prisego vzdrževala. Naj se torej določi narok za položitev ponudene prisege. Sodišče sklene, da ostane pri seznamu Mislejeve vdove in določi narok 29. aprila.³⁴ Istega

²⁶ l. c. 1754, p. 275—6.

²⁷ l. c. 1728, p. 14.

²⁸ G. P. 1728, p. 36.

²⁹ l. c., p. 17.

³⁰ l. c., p. 12.

³¹ l. c., p. 49—50.

³² l. c., p. 50.

³³ l. c., p. 63.

³⁴ l. c., p. 79—80.

dne se je vršila tudi razprava med Jurijem Mislejem in Terezijo Robbo ter Mislejevo vdovo. Tožitelja zahtevata, naj jima toženka izroči predmete, ki jima pripadajo kot dedičema po materi, in sicer iste kakovosti in količine. Ana Mislej ugovarja, da bi sporni predmeti pripadali tožiteljema, ker so prišli v njeno posest na pravilen način. Tožitelja dobita tožbo. Ana Mislej apelira, apelacija se pripusti.³⁵ Dne 24. maja je prosila Ana Mislej za obnovitveni narok glede zaprisege seznama. Sodišče določi narok 21. junija.³⁶ Dne 2. junija je prosila Ana Mislej, da se narok izvrši nekoliko prej kot 21. junija. Sodišče določi narok 10. junija.³⁷ Dne 13. julija je prosila Ana Mislej za narok, da se odloči, ali je dolžna Robbi vrniti nekatere predmete in sicer v naturi ali v vrednosti, tako n. pr. štiri zlate prstane, katere ji je bil podaril njen mož, in če mora za spalno suknjo in par copat dati za maše. Sodišče določi narok za 12. sept.³⁸ Dne 27. novembra sta predlagala Jurij Mislej in Terezija Robba zasego nekega denarja, ki je bil v Mislejevi hiši pri oskrbniku Robbi, in prosila za narok zaradi predmetov, ki so jima na podlagi razsodbe z dne 19. aprila pripadli kot dedičema po materi, Robbi pa naj se naloži, da s tem denarjem do nadaljnjega ne sme razpolagati. Sodišče določi narok 17. dec. in izda Robbi tozadevni odlok.³⁹ Po smrti Ane vdove Mislej je od l. 1738. do 1740. nadaljeval pravdo njen brat in dedič, duhovnik Luka Bernardin Werdnikh, dokler ni bila zadeva pri razpravi avgusta 1740 likvidirana Robbi v prid.⁴⁰

Dne 20. jan. 1728 je tožil Robbo pri mestnem sodišču Henrik Filip Spath na plačilo zneska 66 gld. 33 kr., ki sta ga ostala dolžna na zdravilih Mislej in njegova žena, s 6% obrestmi, sicer pa se mora vršiti razprava. Sodišče določi narok 15. marca.⁴¹ Dne 10. marca je prosil Robba, da se določi narok zaradi terjatve. Sodišče določi 19. april.⁴² Dne 30. sept. je prosil Spath za obnovitveni narok zaradi teh 66 gld. 33 kr. Sodišče določi 12. novembra.⁴³ Dne 1. febr. l. 1734. je tožil Spath Robbo

zopet zaradi tistega dolga. Sodišče je določilo narok 19. februarja.⁴⁴

Dne 2. aprila 1728 pa je tožil Robbo Matija Christian zaradi dolga v znesku 99 gld. 33 kr. pokojnega Misleja pri pokojnem trgovcu Wornusu.⁴⁵ Dne 16. aprila ga je tožil drugič v isti zadevi,⁴⁶ dne 14. maja tretjič.⁴⁷

Dne 26. avg. 1728 je prišel cesar Karel VI. v Ljubljano k poklonstvu, ki se je slovesno izvršilo dne 29. avgusta.⁴⁸ Na ta sprejem se je Ljubljana pripravljala že več mesecev poprej. Magistrat je dal za to priliko postaviti slavolok pri Vicedomskih vratih in izvršiti doprsni kip Karla VI. iz belega kararskega marmorja za mestno hišo, ki je bila ob cesarjevem prihodu okrašena s kipi in z napisi. In sicer je bila na eni strani boginja miru in nad njo Karel Veliki z napisom »Pace magnus«, na drugi strani bojni bog s kipom Karla V. in z napisom »Bello magnus«, v sredi pa že omenjeni doprsni kip Karla VI. s Famo in z napisom »Hic utroque«. Pod srednjim lokom je stal izklesan zmaj (mestni grb), ki mu je na dan poklonstva teklo iz žrela belo in rdeče vino. Slavolok pri Vicedomskih vratih in doprsni kip Karla VI. na magi-

⁴⁴ l. c., 1734, p. 19.

⁴⁵ l. c., 1728, p. 182.

⁴⁶ l. c., p. 186.

⁴⁷ l. c., p. 189.

⁴⁸ DS, 1902, p. 680.

Sv. Matija,
sedaj v župni cerkvi v
Varaždinskih
Toplicah

³⁵ l. c., p. 80—81.

³⁶ l. c., p. 100.

³⁷ l. c., p. 104.

³⁸ l. c., p. 123.

³⁹ l. c., p. 159—160.

⁴⁰ l. c., 1738, p. 35—36, 65, 117, 126; l. c. 1739, p. 23, 38, 61, 92, 93—94, 113, 138; l. c. 1740, p. 19, 23, 47, 70, 88, 103, 115—116.

⁴¹ l. c. 1728, p. 12.

⁴² l. c., p. 49.

⁴³ l. c., p. 138.

Cesar Karel VI., sedaj v ljubljanski mestni hiši

stratu je izvršil Robba. Račun je znašal 440 gld. 29 kr., in sicer za slavolok sam 360 gld., za 310 funtov porabljenega gipsa 10 gld., za davek 4 gld. 29 kr., za kip 18 gld., za odškodnino 48 gld.⁴⁹ Dne 5. maja 1728 je prejel Robba na račun 150 gld.,⁵⁰ dne 22. junija zopet 150 gld.,⁵¹ dne 15. nov. pa ostanek v znesku 140 gld. 29 kr.⁵² Čigav je bil doprsni kip Karla VI., ki je krasil slavolok,⁵³ ni jasno. Račun mestne računske knjige iz l. 1728.⁴⁹ omenja samo en kip in sicer izrečno za mestno hišo («vor des Keissers Prust Stukh auf das Rathaus«).

Plemič Filip de Giorgio, ki je umrl 21. sept. 1722, je volil v svoji oporoki 6000 gld. za véliki oltar v avguštinski cerkvi, z oltarno in vrhnjo sliko ter za mašni plašč s štirimi dalmatikami. Delo je bilo poverjeno Luki Misleju, ki je dobil 17. dec. 1726. l. 1000 gld. na roko, drugo pa bi dobival v obrokih. Kmalu nato je Mislej umrl. Sedaj bi moral Francesco Robba kot Mislejev dedič in naslednik znesek vrniti, čemur pa se je uprl, češ da bo delo on dovršil. Mestno sodišče je razsodilo njemu v prilog in Robba je sklenil dne 21. jan. 1728 novo pogodbo z izvrševalci Giorgio-ve oporoke.⁵⁴

Ker je Robba delo pri avguštincih neprestano odlašal in nameraval oditi celó izven dežele na Koroško, preden bi položil temelj novemu velikemu oltarju v avguštinski cerkvi, je začel samostan pri mestnem sodišču pritiskati nanj, da bi delo nadaljeval in hitro položil temelj. Dne 25. aprila je vložil na magistrat prošnjo, da naj ta na podlagi vicedomskega dekreta z dne 23. aprila istega leta prisili Robbo k temu, da pod kaznijo toliko časa ne bo smel oditi iz mesta, dokler ne bo oltarju položil temelja. Magistrat je izdal tozadevni ukaz.⁵⁵

5. maja nato je prosil Robba magistrat za narok, da bo zaslišan v zadevi vicedomskega dekreta in magistratovega ukaza glede graditve oltarja in polaganja temelja. Magistrat določi narok 27. maja z obojestranskim povabilom. Med tem časom pa se zapor v mestu ukine.⁵⁶ 10. maja sta prior in konvent prosila magistrat, naj ta ukaže Robbi, da na določeni 27. maj pride osebno k razpravi in nikamor ne odide. In to pod kaznijo. Magistrat mu to ukaže.⁵⁷ Razprava pa se ni vršila na določeni dan, temveč pozneje, dne 19. septembra.

(Dalje prihodnjič.)

⁴⁹ Mestna računska knjiga, 1728.

⁵⁰ l. c.

⁵¹ l. c.

⁵² l. c.

⁵³ DS, 1902, p. 680.

⁵⁴ G. P., 1728, p. 188—89, 191, 193; DS, 1902, p. 678.

⁵⁵ G. P., 1735, p. 59.

⁵⁶ l. c., p. 61.

⁵⁷ l. c., p. 64.

FRANCESCO ROBBA

DR. ANTON VODNIK

Arhivalna studija.

(Nadaljevanje.)

Ob istem času pa je vložil na magistrat tožbo proti Robbi Karel Avguštin Sebastijan baron pl. Ruessenstein, dedič in predstavnik ustanovitelja avguštinske cerkve, pokojnega Konrada barona pl. Ruessensteina, in sicer zaradi tega, ker je ta brez njegove vednosti pričel staviti v avguštinski cerkvi oltar, s katerim se on ne strinja. S tem pa

se je pričela dolgotrajna, srdita pravda, ki se je končno veljavno zaključila šele l. 1749.

Karel Avguštin S. pl. Ruessenstein je, kakor pravi, zanesljivo zvedel, da je pričel Robba pri loretanski kapeli v avguštinski cerkvi, ki jo je dal sezidati njegov oče, graditi oltar, to pa brez njegovega privoljenja, in da je že nekaj kamena postavil v samostan. Ruessenstein meni, da se v očetovi ustanovi brez njegovega soglasja ne sme dopustiti nikaka sprememba niti kako vmešavanje, zato da hoče vztrajati na tem, da se tako podjetje ustavi. Zahteva, da se mora Robba na tem kraju zase in za svoje ljudi popolnoma vzdržati vsakega nadaljnjega dela, če se hoče izogniti osebni zaporu. Magistrat sprejme to zahtevo dne 1. junija 1735.⁵⁸

Tako tečeta obe tožbi proti Robbi vzporedno, obe diametralno nasprotni: prva, priorjeva, hoče Robbo pod kaznijo za enkrat samo še zapora v mestu prisiliti, da delo brez odlašanja prične, druga, Ruessensteinova pa, da ga pod kaznijo osebnega zapora brez odlašanja prekine. Še preden se prva konča, se druga, ki je bila prvotno naperjena proti Robbi, obrne proti priorju in konventu samemu ter se pri mnogih instancah nadaljuje.

Dne 13. avg. istega leta se je obrnil prior na magistrat glede obnovitvenega naroka v zadevi gradnje velikega oltarja. Magistrat ga določi na 19. sept. z obojestranskim povabilom.⁵⁹

Dne 19. sept. se je vršila razprava. Najprej nastopi kot tožitelj prior avguštinskega samostana. Dá pojasnilo, iz katerega je razvidno, da je F. de Giorgio napravil neko ustanovo. Radi tega se prečita odstavek oporoke, s katero v soglasju so izvrševalci oporoke sklenili s pokojnim Mislejem pogodbo, katero je prevzel današnji nasprotnik. To dokaže z listino z dne 21. jan. 1728, ker se nasprotnik noče podvreči tej obveznosti. Tako je bil

Veliki oltar v frančiškanski cerkvi v Ljubljani

⁵⁸ l. c., p. 72.

⁵⁹ l. c., p. 105.

Sv. Filip na velikem oltarju v frančiškanski cerkvi v Ljubljani

tožitelj prisiljen tožiti ga, da jo izpolni, ker hoče oditi na Koroško in delo zavleči. Na to tožbo je s svoje strani zahteval, da se zasliši, kar naj se zgodi.

Nato Robba utemeljuje svoj zagovor: Če bi imel pred seboj pravega tožitelja, tedaj bi lahko ugovarjal na pristojnem mestu, ker se ni nikoli odrekel rednemu sodišču. Dalje bi lahko ugovarjal, da sta obe tožbi združeni, ker se naenkrat toži iz obeh pogodb. Zakaj ena pogodba je bila sklenjena s pokojnim Mislejem, druga pa s tožencem. Dalje bi lahko ugovarjal, ker ga niso prej obvestili, da je konfiniran. Dalje, da mu niso bile priobčene tožiteljeve trditve, ker se toži iz dveh pogodb, ki pa nobena ni priložena. Prav tako, da je tožbeni spis neprimeren in nejasen, ker se ne pove, nasproti komu se je bil obvezal za to ali ono delo. On je z izvrševalci oporoke sklenil pogodbo, iz tega pa ne sledi, da bi bil g. prior njegov tožitelj. Vse te ugovore si pridržuje nasproti pravemu nasprotniku. Danes pa ugovarja, da tožitelj ni pravi, iz razloga, ker ni sklenil pogodbe z gg. avguštinci, ampak z dvema izvrševalcema oporoke.

Ta ugovor utemeljuje z naslednjim dokazom: Če bi on tožil gg. nasprotnike (priorja in konvent) na plačilo pogodbениh obrokov, tedaj bi bili oni ne-

pravi toženci, ker niso sklenili z njim nobene pogodbe — to je argumentum a contrario, ki je v pravu najučinkovitejši in ki opraviči njegov ugovor nepristojnih tožiteljev. Glede dejstvenih trditve navaja, da je drugo leto po Mislejevi smrti prevzel pogodbo. Torej se izvrševalci oporoke niso držali sklenjenih obrokov. To samo za primer, da bi se pojavil pravi nasprotnik, za sedaj vztraja le na tem ugovoru.

Na ta Robbov ugovor, da avguštinci niso pristojni tožitelji, odgovarja prior, da je zadnja njegova dejstvena navedba še hujša in da se more sedaj sklepati o glavni zadevi. Robba je s tem priznal, da je prejel okrog 4000 gld. predjema. Nasprotnik je zavezan napraviti oltar. Obvezal se je, da bo položil temelj, kar dokazuje z vlogo na deželnega glavarja, v kateri prosi, naj se naroči logaškemu upravitelju, da mu kmetje pripeljejo kamenje za temelj... (in v kateri navaja, da je že) dobil znatno vsoto denarja... Za fundament... so se izvrševalci oporoke zavezali, da bodo prispevali 150 gld.:⁶⁰ (zahtevajo?), da se izrečena raz-

⁶⁰ Morda je to tistih 150 gld., glede katerih je na pogodbi med avguštinskim samostanom in kamnosekom Antonom Fritschem zaradi poprave velikega oltarja v avguštinski cerkvi iz l. 1760. naslednja opazka: Ad extruendum fundum pro maiori altari 1736 dedit Conventus 150 fl.

Sv. Felicita na velikem oltarju v frančiškanski cerkvi v Ljubljani

Sv. Janez Nepomuk pred stolno cerkvijo v Celovcu

Sv. Rok pred stolno cerkvijo v Celovcu

sodba izvrši. Prečita se vloga... V oporoki je, da bo oltar postavljen... iz česar se pokaže, da je bila patrom naložena skrb, da se izvrši poslednja volja... (Torej imajo le legitimacijo actoris!) Iz vicedomskega dekreta in v soglasju z njim iz magistratovega se jasno vidi, da Robba ne ugovarja, da je prejel okrog 4000 gld. Kipi in mnogi drugi deli še manjkajo — z eno besedo: niti tretjina oltarja še ni izvršena. Po pogodbi je bila sklenjena tudi izvršitev dela. Robba je v soglasju obeh dekretov, vicedomskega od 23. aprila tekočega leta in magistratovega od 25. aprila istega leta dolžan takoj pričeti s postavljanjem velikega oltarja, položiti temelj ter popolnoma dovršiti delo. Drugače mu bo pred dovršitvijo vsega dela pod kaznijo prepovedano oditi iz Ljubljane.

Robbi se zde nasprotnikova izvajanja nesprejemljiva: namreč, da bi bil kdaj na tem kraju obsojen, prav tako, da bi bil kdaj dal napraviti prošnjo na deželno glavarstvo. Kar se plačila tiče, se ne sme nastopiti z izvršbo proti takemu... (?). Pogodba je glede temelja bila tako sklenjena, da ga bo izvršil, kadar bo utegnil in bo dobil zadosti kamenja. Podlaga (na katero se oni sklicuje) je nesprejemljiva, torej tudi navedeni dekret ničen. Po pogodbi mora dobiti vedno 1000 gld. naprej in

še za zadnjih 1000 gld. toliko dela izvršiti, za kolikor se je bil obvezal. Za 3000 gld. pa je res že toliko dela oddal po specifikaciji, podpisani od g. priorja. Torej se ne more reči, da prelamlja pogodbo. Tudi ni dolžan prijeti za delo. To dokazuje z dekretom od 1. junija tekočega leta, ko ga je Ruessenstein s silo preprosil, da je prenehal z delom. Ta dekret do sedaj še ni preklican.⁶¹

Robba se torej sklicuje na prepoved magistrata z dne 1. junija 1735, da mu je na Ruessensteinovo zahtevo ustavljeno delo velikega oltarja. Robbi je bila kajpak ta prepoved še dobrodošla, ker bi mogel tako nemoteno oditi na Koroško, kjer je l. 1737. v Celovcu na Starem trgu postavil velik spomenik sv. Janeza Nepomuka z devetimi kipi svetnikov v naravni velikosti, l. 1740. pa položil marmornat tlak v Landhaus-u; njegov je tudi portal Landhaus-a in južni kamin iz stucca v dvorani tega dvorca.⁶²

Prior mu odgovarja, da je vloga na deželno glavarstvo bila sestavljena z njegovo vednostjo in voljo in da se je nato z bratom Klementom odpravil v kamnolom. S tem propade ugovor, da nima pred seboj pristojnega tožitelja. Kar se pa tiče njegovega zagovora v glavni stvari: dobil je 4000 gld. in jih uživa. Je sicer mlad, toda če bi umrl, kdo bi potem napravil oltar? Causa est Dei. Tujim deželam streže, tukaj pa zanemarja delo. Gospodje izvrševalci so svoje izpolnili, torej je stvar nasprotnika, da tudi on izpolni svoje.

Magistrat je odločil: Ker se je g. Robba sodnijsko zavezal in izjavil, da bo do srede septembra preskrbel ves za temelj oltarja potreben material in potem zares pričel z delom ter da ne bo prenehal, dokler ne bo temelj popolnoma dodelan, in sta g. prior in konvent z odobrenjem gg. izvrševalcev to izjavo sprejela — je torej spričo svoje sodnijske izjave dolžan to storiti. Sicer pa se mora tu storjeni sklep sprejeti.⁶³

Tako bi moral sedaj Robba izvršiti dvoje zapovedi, oz. prepovedi, izmed katerih mu je Ruessensteinova prepoved, da ne sme dela nadaljevati, očitno bolj prijala.

Dne 30. dec. 1735 je Ruessenstein znova tožil Robbo pred mestnim sodiščem in zahteval, da opusti nadaljnje delo, ker bo sicer brez prizana-

⁶¹ Gl. str. 9.

⁶² Dr. Otto Demus, Die Kunstdenkmäler Kärntens, Bd. V., 1., Klagenfurt 1931. p. 38. — Spomenik sv. Janeza Nepomuka so 1874 podrli; od 9 kipov so ohranjeni samo štirje, ki stoje v lopi stolne cerkve v Celovcu (sv. Janez Nepomuk, sv. Rok, sv. Leopold in sv. Boštjan).

⁶³ G. P., 1735, p. 114—115.

šanja obsojen v osebni zapor. To zahtevo sporoči magistrat priorju in konventu, ki naj v naslednjih treh dneh sporoči svoje morebitne pomisleke, sicer bo v to zahtevo privolil, in naj se pod kaznijo zavora ustavi nadaljnje delo.⁶⁴

Po vsem tem Robba vendar še ni pričel s polaganjem temelja in s postavljanjem oltarja, ali pa je morda delo zopet prekinil, ker 30. aprila 1736 ga prior in konvent vnovič tožita pred mestnim sodiščem s prošnjo, naj mu magistrat v zmyslu vicedomskega dekreta pod znatno kaznijo ukaže, da brez odlašanja prične z delom in ga popolnoma dokonča in da prej ne sme oditi iz Ljubljane. Magistrat obvesti Robbo o tej zahtevi.⁶⁵

Spomladi istega leta se pritoži Karel Avguštín bržkone pri deželnem glavarstvu, a brez uspeha. Nato ugovarja pri vladi.⁶⁶

Istočasno je začel nastopati proti graditvi oltarja Jožef Henrik Ruessenstein, nečak Karla Avguština R. in vnuk Konrada R., ustanovitelja avguštinske cerkve. Izbral si je drugo instanco kot njegov stric, in sicer apostolsko nunciature na Dunaju, ki se mu je zdela edino kompetentna, da odloči o tej, po njegovem cerkveni zadevi. Prvo prošnjo ji je poslal 29. maja 1736, kateri je nunciatura ugodila in ukazala priorju avguštinskega samostana, da do rešitve spora preneha z delom, provincialu pa, da ji v 15 dneh pošlje ugovor. Ukaz je bil izdan 9. junija, o katerem je Ruessenstein še isti dan obvestil priorja. Ker mu je pa provincial odgovoril, da se ne utegne poučiti o zadevi, ker je na vizitaciji,⁶⁷ je poslal Ruessenstein 13. junija 1736 novo pritožbo na nunciature, v kateri se ji zahvaljuje, da je dne 9. junija 1736 ukazala priorju avguštinskega samostana, naj jo v roku 15 dni po objavi rešitve obvesti in naj medtem preneha z graditvijo novega oltarja in pritiklin. (Pritožbi je priložil prepis rešitve z dne 9. jun., na kateri je podpisan Iulianus Piersanctes.)

Ker na merodajnem mestu izdana prepoved ni dosegla svojega učinka, da ne bi namreč prior avguštinskega samostana v njegovo največjo nejevoljo nadaljeval z delom tega oltarja, ki je „pravi nestvor“, — se mu poraja upravičen strah, da se ne bi rešitev nunciature ali nalašč radi pridobitve na času zavlekla ali pa da bi se sploh ne izpolnila. Zato prosi nunciature, da naj z vso svojo močjo

Sv. Leopold pred stolno cerkvijo v Celovcu

Sv. Boštjan pred stolno cerkvijo v Celovcu

radi preprečenja takega trika priorju zabiča svoj dekret z dne 29. maja, da naj kar najhitreje preneha z začetim delom in pred rešitvijo zadeve ničesar novega ne napravi, ampak naj pokorno pričakuje končne rešitve od svete in vzvišene nunciature.⁶⁸

Na omenjene pritožbe Karla Avguština Ruessensteina, strica Henrika Jožefa R., so vložili izvrševalci Giorgio-ve oporoke Ivan Anton pl. Vermotti, dr. Frančišek Krištof pl. Bogataj in Leopold Caharija pl. Rasstern 13. avgusta 1736 pri deželnem glavarju prošnjo s tole vsebino: Ko je Filip de Giorgio izrazil v svoji oporoki željo, naj bi se postavil véliki oltar v avguštinski cerkvi pred špitalskimi vrati, in je volil v ta namen 6000 gld. ter nas postavil za izvrševalce svoje oporoke, smo lani začeli staviti oltarju temelj, ne da bi ugovarjal sedanji patron Karel Avguštín Ruessenstein. Letos spomladi pa je začel baron nasprotovati, češ da je oltar prevelik, »opus improportionatum«. Pritožil se je, mi pa smo dobili pravdo; potem je ugovarjal pri vladi. Mi pa prosimo, da bi smeli nadaljevati in da bi Vaša prevzvišenost ukazala priorju, naj pusti meščanskemu kamnoseku in kiparju Fran-

⁶⁴ I. c., p. 146.

⁶⁵ G. P. 1736, p. 51.

⁶⁶ DS, 1902, p. 730.

⁶⁷ Akt v muzejskem arhivu.

⁶⁸ Akt istotam.

čišku Robbi brez ovire nadaljevati delo, sicer naj zadene patrona kazen.

Deželni glavar grof Saurau je še istega dne odločil, da baron nima pravice ustavljati se in motiti dela.⁶⁹

Pravda je torej tekla v dveh smereh: pri svetnih instancah je vlagal tožbe Karel Avguštin Ruessenstein proti izvrševalcem oporoke, pri cerkveni, to je pri nunciaturo na Dunaju, pa njegov nečak Jožef Herik R. proti priorju in konventu, kjer je gotovo računal na večji uspeh, kot ga je imel njegov stric, ki je že tretjič propadel, če mu tudi pritožba na vlado ni uspela.

Dne 6. sept. 1736 je prosil Karel Avguštin R. magistrat, da naroči Robbi, naj mu ta pošlje podatke, kako visok in širok ter kakšen bo oltar, ki ga namerava postaviti ob lateransko kapelo, oz. ga nasloniti nanjo. In sicer nemudoma. Magistrat izvrši naročilo.⁷⁰

Ruessenstein je zahteval od Robbe podatkov o oltarju pač zaradi tega, da bi jih uporabil v svojih nadaljnjih pritožbah. Proti Robbi samemu ni nastopil več niti pri mestnem sodišču niti kje drugod, ker so bili izvrševalci oporoke in samostan tisti, ki so Robbo priganjali k delu in na vsak način hoteli, da se oltar čim prej dogradi. Tudi je moral biti Robba neposredno pokoren in odgovoren le svojim delodajalcem. Pravi toženci so mogli biti edinole izvrševalci oporoke ter prior in konvent. Zato so odslej obojestranske tožbe naperjene le proti njim.

Dne 13. nov. 1736 so izvrševalci oporoke vnovič tožili Robbo pri mestnem sodišču, in sicer na podlagi deželno-vicedomske odredbe z dne 12. nov. 1736, da mora veliki oltar v avguštinski cerkvi brez odlašanja in pod kaznijo zopora postaviti ter dovršiti.⁷¹

Kakor je razvidno iz neke poznejše vloge priorja in konventa na papeško nunciature na Dunaju (julija 1737), konvent ni smatral nunciature za kompetenten forum, ki bi naj razsodil spor. Zato njenih ukazov ni smatral za merodajne. Torej se tudi izvrševalci oporoke niso ozirali nanje, tem manj, ker so bili naslovljeni na konvent. V svoji prošnji na deželnega glavarja z dne 13. avg. 1736 niti ne omenjajo pritožb Jožefa Henrika R. na nunciature. Na merodajnih instancah

pa so proti Karlu Avguštinu R. že ponovno dobili pravdo, tako da so mogli brez ovire sodnijsko zahtevati od Robbe, naj delo nadaljuje.

A Robba je sredi večnih prepovedi in ukazov, da se graditev oltarja ukine in nadaljuje, še vedno odlašal. Ker pa se na obeh straneh govori o postavljanju oltarja kot dejstvu, je verjetno, da so se vendar izvršile kake priprave — morda tudi v pre sledkih. Da se pa Robba postavljanja samega — kar so izvrševalci oporoke in samostan ravno zahtevali — še ni lotil, je jasno, ker so 7. jan. 1737 pri mestnem sodišču nastopili proti njemu izvrševalci oporoke, da bi nadaljeval delo. Predložili so vicedomsko odredbo z dne 29. dec. 1736 in prosili magistrat, da naj jo izvrši. Na podlagi te odredbe naloži magistrat Robbi, da mora zaradi prejetih 4000 gld. na račun oltarja, ki ga ima postaviti, kakor tudi, da bo oltar do prihodnje spomladi dovršen, v roku 14 dni dobiti sprejemljivega poroka, ker bo sicer zaprt v stolp in iz njega toliko časa ne izpuščen, dokler ne bo zadostil obveznostim.⁷²

5. febr. 1737 je odgovoril cesar na neko prošnjo grofu Frančišku Turnu Valvasini, da se sme delo nadaljevati.⁷³

16. marca 1737 so vložili izvrševalci oporoke pri mestnem sodišču novo vicedomsko odredbo z dne 14. marca 1737 in zahtevali isto, kar dne 7. jan. 1737. Magistrat je sporočil Robbi njih zahtevo.⁷⁴

4. maja 1737 je poslal cesar notranje-avstrijski vladi odredbo z naslednjo vsebino: V aktu z dne 16. febr. se obširno navaja, kako je v zadevi pritožbe, ki jo je Karel Avguštin R. pravilno vložil proti priorju in konventu zaradi začete gradnje velikega oltarja v avguštinski cerkvi, dalje, kako je deželno glavarstvo na Kranjskem po izvršenem ogledu in nato izdanem komisijskem poročilu očetom avguštincom pravno dovolilo nadaljevanje začete oltarja in odbilo tozadevni priziv omenjenega barona R. in kako je nato, da bi se delo ustavilo, poslal Jožef Henrik R. na papeško nunciature pritožbo, ki jo je sprejela in sporočila provincijalu ter priorju.

Vendar pa je ta priziv gospoda barona na nunciature nepravilen, ker nasprotuje deželnoknežjemu redu in odredbi z dne 14. jan. 1727, radi česar naj se pisec pouči o napačni poti in naj se za bodoče ima to drugim v svarilo.

⁶⁹ DS, 1902, p. 730.

⁷⁰ G. P., 1736, p. 95.

⁷¹ I. c., p. 115.

⁷² I. c., 1737, p. 5.

⁷³ DS, 1902, p. 730.

⁷⁴ G. P. 1737, p. 41.

in da se s tem palači vrne pomemben arhitektonski okras, ki ga je med 1890 do 1900 izgubila.

V zvezi z zgodovinskim opisom grofovskega dvorca je treba naposled še omeniti enonadstropni hiši na vogalu Gosposke in Križevniške ulice (Gosposka ulica 19, Križevniška ulica 3), ki meje na bivši grofovski dvorec. Ti hiši sta zanimivi zategadelj, ker sta bili svojčas podvrženi Turjaškemu gospostvu in sta tudi vpisani v turjaškem urbarju (št. 559 in 560) kot »rustikalni hiši, ocenjeni za en cel grunt«; njih lastniki so bili konec 18. in v začetku 19. stoletja razni majhni obrtniki: kočijaži, čevljarji, tapetniki, sejmarji.

Hiša v Gosposki ulici 19, odnosno Križevniška 1 (tedanja številka 181) je prešla 1833 od nekega Matježa Sumreka v last Vajkarda grofa Auersperga in ostala v Auerspergovi rodbini do l. 1894., ko jo je prodal grof Leon Auersperg upokojenemu ravnatelju

deželnega plačilnega urada Karlu Pavlinu. Leta 1905. je kupila hišo gostilničarka Antonija Kovač ter sem preselila svojo gostilno z Mestnega trga 11 (»Pod skalco«), ki jo je bila tam izvrševala čez 11 let. Od nje jo je podedovala l. 1924. njena hčerka Anica, omožena Petelinc. V tej hiši je bilo zaradi sosednjega okrajnega sodišča, ki je poslovalo v Križankah, med l. 1869.—1900. več notarskih in odvetniških pisarn. Tako je imel tu v l. 1869. svojo pisarno notar dr. Julij Rebitsch, l. 1873. odvetnik dr. Valentin Zarnik, l. 1890. odvetnik dr. Matija Hudnik, l. 1900. pa odvetnik dr. Albin Kapus.

Sosednja hiša v Križevniški ulici št. 3 (stara štev. 182) je bila med 1805 in 1854 v lasti sejmarja Martina Jamška, od katerega je l. 1854. prešla na trgovca Ivana Jamška ter ostala v Jamškovi rodbini do l. 1913. Od tedaj je lastnica ga. Ana Lavrič, roj. Gerstenmayer, vdova po davčnem upravitelju Ivanu Lavriču.

FRANCESCO ROBBA

DR. ANTON VODNIK

Arhivalna studija.

(Nadaljevanje.)

Naj se ukaz, ki ga je izdala nunciatura, da se mora delo ustaviti, na noben način ne izvrši, marveč naj se smatra za nedopustno početje v notranje-avstrijskih deželah in naj se oltarna zgradba v soglasju s sodno odločbo na Kranjskem brez ozira in ovir nadaljuje, v kolikor ta po zopetnem ogledu ne bi škodovala tamošnji loretanski kapeli.⁷⁵

Vendar je Jožef Henrik R. kljub temu nadaljeval s svojimi pritožbami na papeško nunciaturu.

5. junija 1737 ji je poslal daljšo vlogo, v kateri brani svoje patronatske pravice, podrobno utemeljuje upravičnost svoje pritožbe ter zahteva, da mora samostan že položene temelje oltarja razdreti in njemu povrniti vse nepremišljeno povzročene stroške. Nunciatura je dne 7. julija odločila: To naj se sporoči nasprotni stranki ali njenemu legitimnemu pooblaščenca zaradi ugovora v roku 30 dni. Podpisan je Iulianus Piersanctes. Iz te vloge je razvidno, zakaj sta se oba Ruessensteina tako silovito upirala gradnji vélikega oltarja v avguštinski cerkvi. Oltar je namreč stal prvotno pod slavolokom, prizidan na zid loretanske kapele, ki so jo pozneje podrli. Ta kapela je bila ustanovljena od pl. Ruessensteina. Tožitelja sta se bala,

da bi ogromni oltar ob kaki nesreči, recimo potresu, ne porušil kapele, oziroma, ker je oltar kapelo preveč zakrival.⁷⁶

Na to pritožbo sta odgovorila prior in konvent nunciaturi julija 1737: »Temu dekretu hočemo ustreči že pred določenim rokom, kolikor je v naši moči, imeli bi pa gotovo najmanj težav, da bi popolnoma oslabili nam nasprotno trditve g. barona, ki so zelo slabo utemeljene, po naših, ki so zelo dobro podprte tako po verodostojnosti najuglednejših prič kakor tudi po zaporednih zakonitih in kompetentnih razsodbah glavarstva, ter da bi odkrili zlobni namen g. novega nasprotnika — stari namreč že obmolkuje (mišljen je tu Karel Avguštin Ruessenstein) — in ga pobili.« Nato se sklicujeta na dejstvo, da je bil nasprotnikov rekurz, vložen pri nunciaturi, zavrnjen kot popolnoma neumesten na podlagi cesarskega odloka v Gradcu od 14. jan. 1727 po cesarskem odloku v Gradcu z dne 18. maja, ki je bil nedavno izdan, in da jim je bilo po izrečnem odloku glavarstva naloženo nadaljevanje započete delo brez odlašanja, ne da bi se ozirali na kakršnekoli grožnje. »Zaradi tega nam ne preostaja ničesar drugega, ka-

⁷⁵ Akt v muzejskem arhivu.

⁷⁶ Akt istotam.

kor da najponižneje prosimo, da nas izvolite odvezati od te vzvišene instance, ker je bila zadeva pred kompetentnim sodiščem, čigar nalog se mora smatrati za sveti zakon, temeljito pretehtana, in da našemu frivolnemu nasprotniku, ki se skuša izmuzniti radi nezaupanja v svojo stvar kompetentnemu forumu, ukažete molk za zmerom.«⁷⁷

Že 26. julija 1737 je Jožef Henrik R. vnovič vložil pritožbo na nunciature, češ, da nasprotnik na dekret, izročen mu po potrdilu 21. junija, ni ničesar odgovoril ali v poglavitni stvari kaj ukrenil. Prosi, da se izreče sodba. Nunciatura je dne 27. julija 1737 vnovič odločila, da naj se to sporoči nasprotni stranki ali njenemu legitimnemu pooblaščenцу radi ugovora v roku 20 dni.⁷⁸

28. febr. 1738 je šla nova prošnja na cesarja.⁷⁹

Dne 1. marca 1738 je cesarski namestnik v Gradcu izdal priorju in konventu naslednji odlok: Iz poročila z dne 7. jan. moremo povzeti, da je po zopetnem natančnem ogledu strokovnjakov zidava vélikega oltarja v avguštinski cerkvi tamošnji lo-retanski kapeli docela neškodljiva. Naj se torej omenjena zidava vélikega oltarja nadaljuje in dokonča, ne da bi se zdaj ali v bodoče najmanj ozirali na tozadevno prejšnje stališče papeške nunciature na Dunaju. Sicer pa smo z dne 8. febr. dvornemu vojnemu svetu naročili, naj Jožefa Henrika pl. Ruessensteina, stotnika v regimentu princa Hildtburgshausna, ukori, ker si je radi zidave vélikega oltarja v avguštinski cerkvi in radi rabsodbe, ki jo je deželno glavarstvo v tej zadevi izdalo, dovolil proti našim obstoječim cesarskim odredbam odposlati na papeško nunciature na Dunaju neobičajen rekurz z resnične graje vrednimi izrazi, in ga v bodoče navajati k temu, da se ozira na red in ni predrzen. — Podpisan je Joh. graf. pl. Willnstein.⁸⁰

22. aprila 1738 je prosil avguštinski samostan magistrat, da naj na podlagi vicedomskega dekreta in priložene mu cesarske rešitve sporoči in ukaže Robbi, da mora dokončati postavljanje oltarja. Magistrat mu ukaže, da mora hitro nadaljevati s postavljanjem.⁸¹

Oltar je bil torej bržkone dograjen šele leta 1738. in ne 1736., kakor kaže napis za oltarjem:

Perill. Dnus Philippus de Giorgio S. R. I. E. Ao hanc extruxit. Pač pa je moral biti tega leta po MDCCXXXVI Divae Virgini Annunciatæ Aram ložen temelj, kar se razvidi tudi iz Robbovih podatkov o oltarju, ki jih navaja Jožef Henrik pl. R. v svoji prošnji na papeško nunciature z dne 5. junija 1737, kjer pravi, da se mora zgradba oltarja zvezati z lo-retansko kapelo, kakor to kaže že položeni temelj oltarja. Na tožbo izvrševalcev oporo-ke pri mestnem sodišču z dne 7. jan. 1737 in 16. marca 1737 pa ukaže magistrat Robbi, da mora biti oltar do prihodnje pomladi dograjen. Torej je moral Robba aprila 1738 s postavljanjem oltarja že precej napredovati, tako da ga je vsaj že isto leto lahko popolnoma dovršil.

Graditev oltarja je morala napredovati približno takole: pred 1. junijem 1735 je pripeljal Robba v samostan prvo kamenje, ki ga je rabil pri temelju, in morda katere že izdelane dele oltarja, ker pri razpravi dne 19. sept. 1735 trdi, da je oddal samostanu dela že za 3000 gld. — ne da bi name-raval začeti že s polaganjem temelja in s postavljanjem oltarja samega. Nato se je pritožil Karel Avguštin pl. R. pri mestnem sodišču, da mora Robba takoj ustaviti delo. Hkrati so se pritožili proti njemu prior in konvent z dne 25. aprila, 10. maja in 5. avg. 1735, ker ni hotel pričeti z delom, temveč oditi na Koroško. Po razpravi dne 19. sept., v kateri se je Robba zagovarjal, da nima pristojnih tožiteljev pred seboj, da je z izvrševalci oporo-ke sklenil pogodbo tako, da bo delal, kadar bo imel čas in zadosti materiala — je bil pri mestnem sodišču obsojen, da mora takoj začeti polagati temelj in ne prej odnehati, dokler ne bo končal. Saj se je zavezal, da bo do srede novembra istega leta preskrbel ves material, ki je potreben za temelj. Kljub temu Robba vendar ni pričel z delom ali pa ga je prekinil, ker 30. aprila 1736 prior in konvent po magistratu vnovič pritiskata nanj, da brez odlašanja prične s postavljanjem oltarja. Nato je Robba položil temelj, v kolikor ga ni bil že prej, in zopet prekinil delo, da so se izvrševalci oporo-ke vnovič pritožili. To je pomagalo. 22. aprila 1737 mu je magistrat samo ukazal, naj hitro nadaljuje. V kolikor seveda ni Robba svojevoljno ustavljal dela, so ga prekinjale neprestane različne odredbe.

Pravda med obema Ruessensteinoma in izvrševalci oporo-ke ter konventom je bila rešena dne 12. junija 1743.⁸²

⁷⁷ Akt istotam.

⁷⁸ Akt istotam.

⁷⁹ DS, 1902, p. 730.

⁸⁰ Akt v muzejskem arhivu.

⁸¹ G. P. 1738, p. 46.

⁸² DS, 1902, p. 730.

Vendar se je Karel Avguštin pl. R. vnovič pritožil pri vicedomu. Nato je deželni glavar vprašal cesarsko namestništvo v Gradcu, kaj je z njegovo kompetenco. Cesarsko namestništvo mu je dne 31. avg. 1743 odgovorilo, da spadajo te zadeve v njegovo območje in ne v območje vicedoma.⁸³

Na podlagi tega akta sporoča deželni glavar konventu, ki se je gotovo nanj obrnil za pojasnilo, naslednje: Glede tega, da se je Karel Avguštin pl. R. po že končani pravdi z novo pritožbo obrnil na vicedoma, nas odgovor z dne 31. avg. v Gradcu pouči, da se v deželnosodnih zadevah ne pokorite nobeni drugi oblasti kot deželnemu glavarstvu, ki je edino kompetentno. Enak dekret je bil z današnjim dnem poslan tudi gospodu Ruessensteinu. — Ljubljana, 24. sept. 1743. — Podpisan je Maksimiljan Anton Tauffrer baron pl. Wayxlbach.⁸⁴

Toda Karel Avguštin pl. R. še ni miroval. Šest let nato je poslal priorju avguštinskega samostana dne 17. marca 1749 pismo, v katerem sporoča, da prilaga novo pogodbo, ki naj bi se sklenila med njim in samostanom, da se ustanova loretanske kapele zavaruje za bodoče.⁸⁵

Ko so se patri posvetovali, so poslali p. Smrekarja s pismom in konceptom pogodbe k svojemu advokatu, dr. Knesenhoffu, ki je dejal, da na noben način ne smejo skleniti nove pogodbe. Ruessenstein je pravdo proti njim povsod drugod, namreč v Ljubljani, v Gradcu in na Dunaju pri dvoru izgubil in mu je bil celo ukazan večer molk v tej zadevi. Če bi samo eno črko izsilil, bi mogel z njimi pričeti novo pravdo in dobljeno ovreči — v njihovo največjo škodo.⁸⁶

Prior je zato Ruessensteinu dne 2. aprila 1749 odgovoril, da nikakor ne more pristati na novo pogodbo.⁸⁷

Poizkus z novo pogodbo, ki je obsegala 7 točk,⁸⁸ se je Karlu Avguštinu pl. R. torej ponesrečil — pravda pa je bila zanj itak izgubljena že l. 1743.

Dne 2. jan. 1729 je sklenil Robba z rektorjem jezuitskega kolegija v Zagrebu, Franciškom Ks. Barci-jem, novo pogodbo za oltar v kapeli blažene Device loretanske v jezuitski cerkvi sv. Katarine, kjer je postavljajl v istem času oltar sv. Ignacija.

V tej pogodbi se Robba obvezuje, da bo napravil na svoje stroške ves oltar po priloženem načrtu. Prva stopnica, ki gre preko vse kapele, mora biti iz paragona. Prostor od te stopnice pa do dveh vrat, ki oltar flankirata, mora biti tlakovan z belimi in črnimi šesterokotnimi ploščami. Oltarna stopnica bo iz rdečega ljubljanskega kamna. Potem podrobno navaja in opisuje material, iz katerega naj bodo posamezni deli spodnjega dela oltarja (kararski, afrikanski, žolti veronski in rdeči francoski marmor ter rdeči ljubljanski kamen). Nad menzo naj bosta dve stopnici iz rdečega veronskega marmorja; nad njima medaljon, obdan z dvema angelskima glavicama iz belega kararskega marmorja. V medaljon pride podoba sv. Ane, visoka dva čevlja, ki jo bo dal on sam na svoje stroške kopirati »dobremu čopiču« po sliki, ki jo imajo v jezuitski cerkvi v Ljubljani. Na vsaki strani oltarja bodo po ena vrata iz rdečega ljubljanskega kamna. Dalje se obvezuje Robba, da bo dal oltar na svoje stroške pripeljati po Savi do brega, oddaljenega približno eno uro od Zagreba (pač Kraljevega broda) in da ga bo dovršil do srede avgusta istega leta; pri postavljanju bo osebno prisoten.

Nasprotno se rektor obvezuje, da bo plačal Robbi za vse delo 500 nemških gld., in sicer 250 gld. takoj, drugo polovico pa, ko bo oltar postavljen. Dalje, da bo pripeljal oltar od broda do kolegija z lastnimi vozovi in volmi, da bo preskrbel ves potreben material pri postavljanju in da bo plačal delavce iz svojega. Obvezuje se tudi, da bo za čas postavljanja dajal Robbi in kateremu njegovemu pomočniku stanovanje in hrano.

V dodatku se Robba še obvezuje, da bo vso kapelo izza oltarja pa od prve stopnice do klopi tlakoval s šesterokotnimi ploščami iz belega in črnega kamna. Za to delo mu bo rektor plačal nadaljnjih 110 gld.⁸⁹

V pobotnici z dne 25. jan. 1731 priznava Robba, da je do tedaj v več obrokih prejel od jezuitskega kolegija v Zagrebu skupaj 2200 gld., deloma v Ljubljani, deloma v Zagrebu, in sicer na račun obeh oltarjev, katera je bil postavil v jezuitski cerkvi v Zagrebu — ostanek v znesku 460 gld. pa da bo prejel v Ljubljani dne 2. febr. 1731 iz rok p. Lovrenca Pogazichina.⁹⁰

Na podlagi te pobotnice lahko sklepamo, da je bil oltar v kapeli blažene Device loretanske postav-

⁸³ Akt v muzejskem arhivu.

⁸⁴ Akt istotam.

⁸⁵ Akt „

⁸⁶ Akt „

⁸⁷ Akt „

⁸⁸ Akt „

⁸⁹ Hoffiller, l. c., p. 217–219.

⁹⁰ l. c., p. 219.

ljen nekako do konca jan. 1731 in ne, kakor je bilo v pogodbi določeno, že l. 1729. Za oba oltarja je prejel Robba 50 gld. več, kot je bilo po pogodbi sklenjeno.

Iz pogodbe za oltar v kapeli bl. D. M. loretanske je razvidno, da je imel Robba napraviti samo spodnji del oltarja — temu primerna je tudi nizka cena — kakor je ohranjen še danes. Vendar je bil oltar s prvotnega mesta prestavljen v kapelo sv. Barbare. Hoffillerjeva domneva,⁹¹ da bi imel oltar prvotno tudi nastavek in atiko, torej ni pravilna.

V pismu z dne 17. dec. 1729 je jezuitski rektor Frančišek Ks. Barci v Zagrebu nadškofu Esterhazyju v Ostrogon poročal med drugim, da je bil zagrebški kapitelj radi oltarja sv. Ignacija, ki je bil istega leta postavljen, tako navdušen, da je pri istem umetniku naročil še štiri nove marmornate oltarje¹⁷ — poleg oltarjev sv. Katarine in sv. Barbare, za katere je bil sklenil z Robbo pogodbo že l. 1727.

V arhivu zagrebškega kapitlja se do danes ni našla nobena pogodba za kakšen nov oltar, razen že omenjene iz l. 1727,⁹² ki bi potrjevala rektorjevo poročilo.

Pač pa so se v magistratnem arhivu v Ljubljani, v mestnih sodnih knjigah, našli zapiski, ki pričajo, da rektorjevo poročilo ni brez podlage.

Iz že omenjene tožbe Matije Jelouška proti Robbi v zadevi oltarja sv. Barbare je namreč razvidno, da je Robba dne 12. dec. 1729 sklenil z Matijo Mužiničem in kanonikom Unčićem, kot bivšima izvrševalcema oporoke pokojnega kanonika Matije Augustića, v Zagrebu pogodbo za marmornati oltar sv. Gervazija in Protazija, katerega je imel dovršiti in postaviti v teku enega leta. Vzporedno s tožbo zaradi oltarja sv. Barbare je Matija Jeloušek dne 18. junija 1734 vložil proti Robbi tožbo tudi v zadevi oltarja sv. Gervazija in Protazija.²¹ Dne 10. febr. 1736 je tožil drugič,²² dne 22. febr. 1737 pa tretjič.²³ Pri sodni razpravi dne 10. jan. 1738 je bil Robba, ker se ni udeležil razprave, zamudno obsojen.²⁴ Na podlagi tudi že omenjene tožbe Tomaža Igljuča proti Robbi z dne 27. junija 1754²⁵ je dalje razvidno, da se je Robba že naslednjega leta 1739 mudil v Zagrebu. Iz tožbe Robbe proti Igljuču z dne 5. sept. 1754,²⁵ kjer Robba poroča, da je obljubil Igljuču plačati dolg v Zagrebu, ko bo dokončal tamkaj kamnoseška dela, ki jih ima še dovršiti, s prošnjo, da naj sodišče o tem obvesti nasprotnika

in da naj se nadaljnje zahteve suspendirajo — pa je razvidno predvsem samo to, da Robba 1739, ko se je mudil v Zagrebu, še ni izvršil vseh naročil. Sklepati se dá, da je Robba l. 1739., prisiljen po sklepu sodišča z dne 10. jan. 1738,²⁴ dovršil skoraj gotovo oltar sv. Barbare, ki je po pogodbi iz l. 1727. imel priti najprej na vrsto, in da je dovršitev oltarja sv. Gervazija in Protazija za enkrat še odložil — ali pa da je imel poleg teh še druga naročila in da je ta odložil. Da jih je — vsaj pozneje — imel, je nedvomno. Dokumentarično, razen že omenjenih sicer ni izpričano nobeno drugo Robbovo delo, pač sta pa na podlagi stilne primerjave kot Robbova ugotovljena oltarja sv. Trojice in sv. Emeriha, ki so ju prvotno oba imeli v zagrebški stolnici. Kdaj je bil oltar sv. Trojice postavljen, ne vemo, sklepati pa se dá, da še pred Robbovo smrtjo, dočim je bil oltar sv. Emeriha posvečen šele l. 1760., tri leta po Robbovi smrti. Tudi s tema dvema oltarjema v zvezi je morda tožba zagrebškega kapitlja proti Robbi iz l. 1750. in 1754. Dne 13. jan. 1750. je namreč zagrebški kapitelj tožil Robbo pri mestnem sodišču v Ljubljani zaradi nekega pogodbeno obveznega kamnoseškega dela, katerega še ni dovršil. Sodišče je sklenilo, da mora Robba, kakor hitro bo s postavljanjem vodnjaka pred magistratom gotov — kar se mora zgoditi še istega leta spomladi — takoj pričeti delo za zagrebški kapitelj in se radi tega odpraviti v Zagreb.⁹³ To »kamnoseško delo«, ki bi ga imel Robba izvršiti, je pač ravno isto, ki ga omenja tudi Robba v svoji tožbi proti Igljuču dne 5. sept. 1754,²⁶ zakaj 27. julija 1754 je tožil zagrebški kapitelj Robbo v isti zadevi in mu zagrozil z učinkovitimi sredstvi. Sodišče je sklenilo, da mora Robba najkasneje do konec avgusta delo dovršiti in se radi tega odpraviti v Zagreb.⁹⁴ Robba se torej, ko je bil vodnjak pred magistratom l. 1751. končno postavljen, tega dela, kot je zahteval sklep sodišča z dne 13. jan. 1750, še ni lotil, niti ga ni dovršil do konec avgusta l. 1754., kot je to zahtevalo sodišče z dne 27. julija istega leta, kar je razvidno iz Robbove tožbe proti Igljuču z dne 5. sept. 1754. Ali je pod tem »kamnoseškim delom« mišljen oltar sv. Gervazija in Protazija, ali pa morda obenem tudi oltar sv. Trojice in sv. Emeriha — se ne dá reči. Mogoče je tudi, da je naročilo za zadnja dva oltarja prejel Robba šele kasneje, potem, ko je dovršil dotično »kamnoseško delo«.

(Dalje prihodnjič.)

⁹¹ l. c.

⁹² l. c., p. 220.

⁹³ G. P. od 8. julija 1740 do 3. dec. 1750.

⁹⁴ G. P. 1754, p. 235–36.